

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Пасько Катерина Євгенівна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Державні цільові програми в системі соціально-економічного
розвитку регіону

072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (Фінанси)

Студента 2 курсу _____ К.Є. Пасько
групи Ф.м-91а

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ К.Є. Пасько

Керівник доц., доц., к.е.н.

Суми – 2020

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра

на тему: «ДЕРЖАВНІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ»

студентки Пасько Катерини Євгенівни

Важливим важелем у системі управління економікою держави є програмно-цільове планування. Завдяки даному методу забезпечується розвиток пріоритетних галузей, окремих регіонів, залучаючи для цього різні фінансові джерела. Саме цільові програми, зумовлюють подолання негативних факторів на соціально-економічні процеси в країні.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів реалізації державних цілевих програм на регіональному рівні та розробка пропозицій щодо їх розвитку.

Об'єктом дослідження виступає державна цільова програма соціально-економічного розвитку регіону.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади реалізації державних цілевих програм на регіональному рівні.

Під час дослідження державних цілевих програм у системі соціально-економічного розвитку регіону використовували такі методи дослідження: узагальнення, групування, порівняння, графічний метод, прогнозування, аналізу і синтезу, індукції, дедукції.

Інформаційну базу для кваліфікаційної роботи склали: нормативні та законодавчі акти, які регулюють порядок складання, реалізації державних цілевих програм, включаючи статті вітчизняних і зарубіжних економістів у різних фахових економічних виданнях, матеріали науково–практичних конференцій з питань дослідження ДЦП на місцевих рівнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному: 1) набула подальшого розвитку систематизація підходів до визначення поняття «державна цільова програма» (стор. 11); 2) удосконалено класифікаційні ознаки джерел

фінансування державних цільових програм (стор. 17-18); 3) розраховано перспективи фінансування регіональної програми молодіжного житлового кредитування з різних джерел (стор. 42-45).

Рекомендації щодо використання результатів дослідження. Сформульовані у кваліфікаційній роботі теоретичні узагальнення та практичні рекомендації спрямовані на удосконалення шляхів формування та реалізації державних цільових програм соціально-економічного розвитку регіонів, на прикладі регіональної програми молодіжного житлового кредитування Сумської області.

Результати основних положень кваліфікаційної роботи були опубліковані у вигляді тез: Дехтяр Н. А., Пасько К. Є. Основи формування програм регіонального розвитку. Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції. Суми, 19–20 листопада 2020 р. Суми: Сумський державний університет, 2020. С. 196-199.

Ключові слова: державні цільові програми, регіональна програма молодіжного житлового кредитування, державний бюджет, обласний бюджет.

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 43 сторінках, зокрема список використаних джерел із 70 найменувань, розміщених на 7 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 19 рисунків.

Рік захисту роботи – 2020 рік.

ЗМІСТ

Перелік скорочень, умовних позначок, одиниць і термінів	5
Вступ.....	6
1 Теоретичні основи державних цільових програм.....	8
1.1 Сутність, види та значення державних цільових програм	8
1.2 Мета, класифікація та особливості розроблення державних цільових програм.....	13
1.3 Види та класифікація джерел фінансування державних цільових програм ..	18
2 Аналіз реалізації державних цільових програм на місцевому рівні	23
2.1 Динаміка розвитку та фінансування державних цільових програм щодо отримання доступного житла молоді в Україні.....	23
2.2 Аналіз реалізації державної цільової програми регіонального молодіжного житлового кредитування у Сумській області за 2017-2019 роки.....	29
2.3 Перспективи розвитку державної цільової програми регіональної програми молодіжного житлового кредитування у Сумській області на 2021-2023 роки	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки	38
Список використаних джерел	38

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАК, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ

ДЦП – державні цільові програми

ДБУ – Державний бюджет України

Мінрегіон – Міністерство розвитку громад та територій України

КМУ – Кабінет Міністрів України

КПКВК – код програмної класифікації видатків та кредитування

Держмолодьжитло – Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву

Сумське регіональне управління Державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» –

Сумське регіональне управління Держмолодьжитла

СОДА - Сумська обласна державна адміністрація

ВСТУП

У сучасних умовах, коли існує обмеженість ресурсного забезпечення, необхідності рівноважного розвитку держави керівництво країни повинно провадити політику раціонального бюджетного планування, яке у свою чергу узгодженість цілей та способи їх реалізації. Державні цільові програми є способом реалізації державної політики, яка впроваджується на довгостроковий термін, націлена на досягнення та підтримання сталого розвитку країни. Актуальність питання полягає у тому, що за допомогою державних цільових програм, можемо оцінити вплив від їх реалізації на ефективне державне управління та спрямованість на вирішення найважливіших проблем регіону.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад і практичних аспектів державних цільових програм, а також вдосконалення шляхів використання бюджетних коштів у контексті соціально-економічного розвитку регіону.

Для вирішення даної мети були виділені та вирішені основні завдання:

- дослідити сутність, види та значення державних цільових програм;
- визначити особливості розробки та класифікаційні ознаки державних цільових програм;
- охарактеризувати джерела фінансування державних цільових програм;
- проаналізувати динаміку розвитку реалізації державних цільових програм у напрямку отримання доступного житла молодів в Україні;
- оцінити стан впровадження державної цільової програми у Сумській області;
- дослідити перспективи розвитку державної цільової програми на регіональному рівні.

Об'єктом дослідження виступає державна цільова програма соціально-економічного розвитку регіону.

Предметом дослідження є законодавчі акти, теоретичні та методичні підходи до державних цільових програм у системі соціально-економічного розвитку регіону.

Під час дослідження ДЦП у системі соціально-економічного розвитку регіону використовували такі методи дослідження монографічний при вивченні категорії державної цільової програми; табличний для систематизації статистичних даних; графічний при побудові діаграм для відображення зміни показників у динаміці; порівняння; прогнозування; аналізу і синтезу; індукції та дедукції при виявленні факторів, які можуть впливати на видатки розвитку.

Інформаційну базу для кваліфікаційної роботи склали: нормативні та законодавчі акти, які регулюють порядок складання, реалізації державних цільових програм, включаючи статті вітчизняних і зарубіжних економістів у різних фахових економічних виданнях, матеріали науково–практичних конференцій з питань дослідження ДЦП на місцевих рівнях.

Основний науковий результат кваліфікаційної роботи полягає у наступному:
1) набула подальшого розвитку систематизація підходів до визначення поняття «державна цільова програма» (стор. 11); 2) удосконалено класифікаційні ознаки джерел фінансування державних цільових програм (стор. 17-18); 3) розраховано перспективи фінансування регіональної програми молодіжного житлового кредитування з різних джерел (стор. 42-45).

Результати апробації основних положень кваліфікаційної роботи:
Дехтяр Н.А., Пасько К.Є. Основи формування програм регіонального розвитку / Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України : збірник матеріалів V Всеукр. наук.-практ. on-line конференції : (м. Суми, 19–20 листопада 2020 р.) / ННІ БТ «УАБС» СумДУ. – Суми : СумДУ, 2020.– С.196-199.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ

1.1 Сутність, види та значення державних цільових програм

Важливим важелем у системі управління державною економікою є програмно-цільове планування. Завдяки даному методу забезпечується розвиток пріоритетних галузей, окремих регіонів, залучаючи для цього різні фінансові джерела. Саме цільові програми, зумовлюють подолання негативних факторів на соціально-економічні процеси в країні. Тому сьогодні існує потреба у вивченні поняття державна цільова програма (далі ДЦП), дослідження та розширення існуючих класифікацій, огляд джерел фінансування.

Однією з головних передумов розроблення ДЦП є проблема, вирішення якої неможливе за допомогою територіального або галузевого управління та вимагає державного сприяння, координації центральних та місцевих органів, які відносяться до виконавчої влади [46].

Згідно Закону України «Про державні цільові програми» ДЦП - це комплекс взаємозалежних завдань та дій, які націлені на вирішення вирішальних проблем розвитку держави, включаючи окремі галузі економіки або ж адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням ДБУ, які регулюються термінами, комплектацією виконавців та ресурсною комплектацією. Також, даним нормативно-правовим актом визначено основні принципи розробки, затвердження та впровадження програм [23].

Тому питання щодо формування, виконання та очікуваного ефекту ДЦП розглянуті у роботах вітчизняних (І. Полулях, М. Гараж [61], Л. Ігоніна, Г. Ковальцев [44], А. Лавров, Д. Агєєв [3] та інші) та зарубіжних (Д. Волкер, Ф. Мохер [38], Р. Рист, А. Премчанд [49], Г. Хатрі [58] та інші) економістів. То ж, можемо зауважити що різні науковці та автори трактують дану категорію по-різному.

За першим підходом, автори А. І. Амоша, Ф. Ярошенко та Б.А. Рейсберг визначають поняття ДЦП як встановлення певного ряду етапів, організації та

методів управління процесом поетапного досягнення мети вирішення попередньо визначеної проблеми [14].

За іншим підходом професора В.Ф. Бесєдіна - це зібраний цілісний документ, який затверджується нормативно-правовим актом України, визначає тактику розв'язання соціально-економічних, оборонних, екологічних, національно-культурних, технічних та низку інших проблем, які мають суспільне значення та включають комплекс взаємопов'язаних завдань та заходів, які націлені на досягнення визначених кінцевих цілей, на які узгоджуються терміни їх роботи та структура виконавців, у результаті чого впроваджуються частково або повністю за рахунок державного бюджету [12].

За третім підходом, автори Д. С. Стрейс, А. І. Жуковський та В. С. Васильєв трактують ДЦП, як документ різного ступеня ціленаправленості, який містить процедуру узгоджених термінів, виконавців та ресурсів у сфері фінансових, соціально-економічних, наукових, промислових та інших заходів, визначає досягнення утвердженої мети найбільш результативними способами та у затвердженні строки. Єдиною метою програми стає комплекс завдань, вирішення яких виконується через систему заходів, що здійснюються виконавцями у період затвердження джерел фінансування [21].

Отже, розглянувши визначення поняття ДЦП різних науковців можемо зробити свої висновки. ДЦП - це один з основних способів впровадження державних рішень, які мають на меті забезпечити концентрацію ресурсів у пріоритетних напрямках розвитку держави та узгоджені за часом, місцем, виконавцями та джерелами фінансування.

Тому створення державних програм дозволяє: по-перше, встановити цілі та розробити у стратегію на довгостроковий період; по-друге, зосередити ресурси на вирішення певної проблеми; по-третє, об'єднати зусилля зацікавлених організацій [2].

Проаналізувавши підходи щодо трактування сутності ДЦП, можемо виділити наступні характерні риси:

- програма охоплює більш вичерпну систему взаємопов'язаних заходів для досягнення мети;
- програма спрямована на досягнення єдиної головної цілі;
- програма характеризується суворими часовими обмеженнями на кожному етапі роботи і чітко визначена організація заходів;
- програма містить, якщо це можливо, повний перелік ресурсів, які необхідні для досягнення поставленої цілі;
- програма реалізується за рахунок державного бюджету України, а також за рахунок закордонних, або ж внутрішніх інвесторів тощо;
- програма передбачена на отримання позитивних ефектів – результатів які вплинули на розвиток держави, сектори економіки, або ж на адміністративно-територіальні одиниці;
- програма має чітко відслідковувати позитивну динаміку у соціальному розвитку в країні;
- програма повинна реалізовуватися найефективнішими способами із збалансованою пропозицією ресурсів та ефективним розвитком виробництва;
- програма має бути чітко узгоджена у часових рамках та у керівництві виконавці [9].

З метою характеристики змістовних складових ДЦП, спочатку розглянемо його структурні елементи (рис. 1.2).

Головною перевагою використання ДЦП, як важеля державного регулювання економіки є змога зосередитись на конкретних проблемах, визначення конкретних заходів та завдань, які потрібні для їх впровадження, включаючи обов'язкове визначенням джерел та обсягу фінансування [5].

Основною метою розробки ДЦП є допомога впровадження державної політики в пріоритетних сферах розвитку держави, або ж окремих галузях економіки, включаючи адміністративно-територіальні одиниці; гарантування консолідації матеріально-технічних, фінансових чи інших ресурсів, виробництва і науково-технічної здатності, а також узгодження діяльності центральних разом з

місцевими органами виконавчої гілки влади, підприємств, організацій та установ для вирішення визначальних проблем.

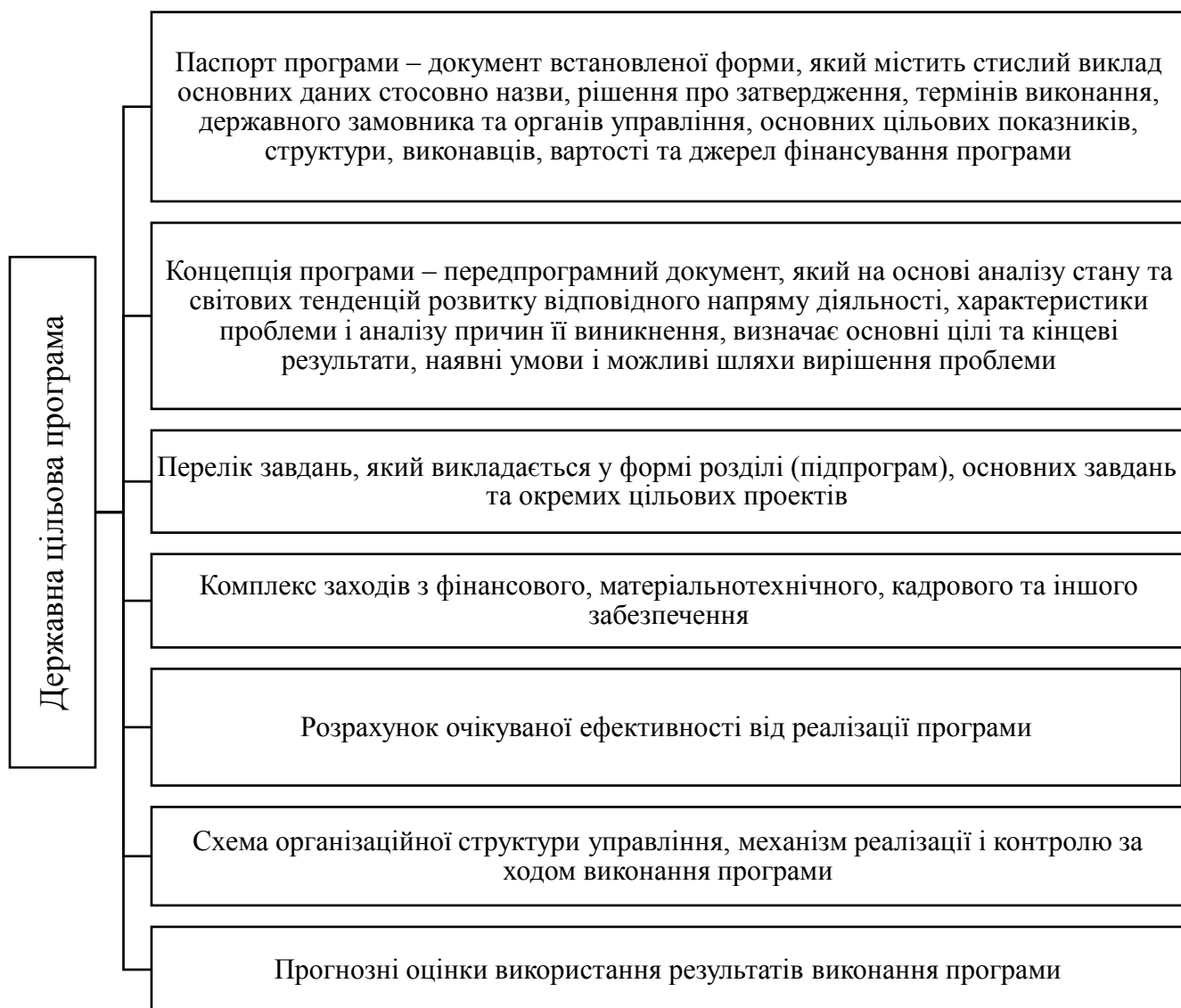

Рисунок 1.1 – Структурні елементи ДЦП (складено автором на основі [17,23, 37])

До середини 2019 року розробка, впровадження та контроль за ДЦП покладалися на виконання Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Дане відомство було головним органом виконавчої влади, яке мало на меті формування та гарантування виконання державної політики у сферах економічного і соціального розвитку, цінову та зовнішньоекономічну політику, включаючи інвестиційну, питання розвитку ведення підприємництва [38].

Однак, після реорганізації даного органу виконавчої влади, було перенесено частину завдань до іншого підрозділу, а саме координація ДЦП перенесено до Мінрегіону. Міністерство є головним органом у системі виконавчої влади, який підпорядковується Кабінету Міністрів України. Дане Міністерство обумовлює формування та впровадження державної регіональної політики, реалізує політику у галузі житлово-комунального господарства, включаючи поводження із споживчими відходами, контроль та розвиток органів місцевого самоврядування, включаючи адміністративно-територіальний устрій, а також багато інших напрямів спрямованих на благоустрій населених пунктів країни.

На початок 2020 рік затверджено 14 ДЦП. Розглянувши табл. 1.1, спостерігаємо коливання у кількості затверджених програм. Кількість затверджених пріоритетів розвитку у 2019 р. при зіставленні з 2012 р. скоротилася на 51 програму, або майже у 9 разів. Також у 2018 та 2020 роках бачимо однакову кількість затверджених документів. Тому, на перший погляд, можна зробити висновок що в Україні досить вузько застосовується програмно-цільовий метод бюджетного планування [39].

Таблиця 1.1 - Динаміка кількості затверджених державних цільових програм за 2012-2020 рр. [47, 48]

Показник	Роки								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість затверджених ДЦП	57	64	60	44	29	24	14	6	14

Ми дослідили, що для вдалого поєднання ефективних управлінських рішень, ресурсів та наукових знань ДЦП можуть бути ефективним інструментом у процесі врегулювання економіки та подолання кризи в країні.

Отже, виходячи з вищевикладеного, ми з'ясували що формування та реалізація ДЦП має важливу роль у соціально-економічному розвитку регіону. Адже впровадження програм допомагає здійснювати контроль за якістю, прозорістю, ефективністю та результативністю державної політики

1.2 Мета, класифікація та особливості розроблення державних цільових програм

Розробка ДЦП покликана на виконання політики держави у пріоритетних напрямках розвитку країни чи окремого регіону. Вона також сприяє фінансовій концентрації ресурсів, за умови узгодженої роботи головних учасників програми.

Для більш повного розуміння категорії ДЦП, розглянемо за яких умов здійснюється розробка програм:

- співвідносність мети програми відповідно до пріоритетних напрямків державної політики;
- наявна реальна проблеми, яка не може бути вирішена за допомогою територіального або галузевого управління, в результаті чого вимагає державної підтримки, узгодження діяльності місцевих та центральних органів виконавчої влади, включаючи органів місцевого самоврядування;
- існує потреба у забезпеченні міжрегіональних та міжгалузевих відповідностей організаційно пов'язаних виробництв та галузей;
- можливість для ресурсного забезпечення програми [40].

Тому, як наслідок, основою для початку розробки регіональної цільової програми є:

- наявність питань чи проблем на регіональному рівні, вирішення яких вимагає залучення коштів з бюджету, узгоджених колективних дій органів на місцевому рівні разом з організаціями, підприємствами чи установами;
- існування у місцевому бюджеті можливості забезпечення джерелами для реалізації програмної діяльності та співвідносність цілі програми [16].

Як вже зазначали, однією із основних ознак ДЦП є узгодженість дій створення та реалізації програми, у відповідності до організаційних форм. Етапи створення та реалізації ДЦП рис. 1.2 та враховуючи вищесказане, оцінка ефективності впровадження ДЦП є одним з головних факторів у процесі реалізації програми.

Рисунок 1.2 – Схема процесу створення та реалізації ДЦП [24]

Діючі законодавчі акти уповноважують місцеві органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади щодо розробки програм цільового фінансування. До 2019 року діяли Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності щодо їх виконання. У даних рекомендаціях було визначено, що «регіональна цільова програма» – це сукупність взаємопов'язаних завдань і заходів, узгоджених за строками та ресурсним забезпеченням з усіма задіяними виконавцями, спрямованих на розв'язання найактуальніших проблем розвитку регіону або окремих галузей економіки чи соціально-культурної сфери регіону, реалізація яких здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету і є складовою щорічної програми соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя на відповідний рік [47]. Однак, на сьогодні єдиного

законодавчого акту зі схожими рекомендаціями в Україні немає, кожен регіон за бажанням створює власні методичні рекомендації та комплекси щодо реалізацій регіональних цільових програм (рис.1.3)[19].

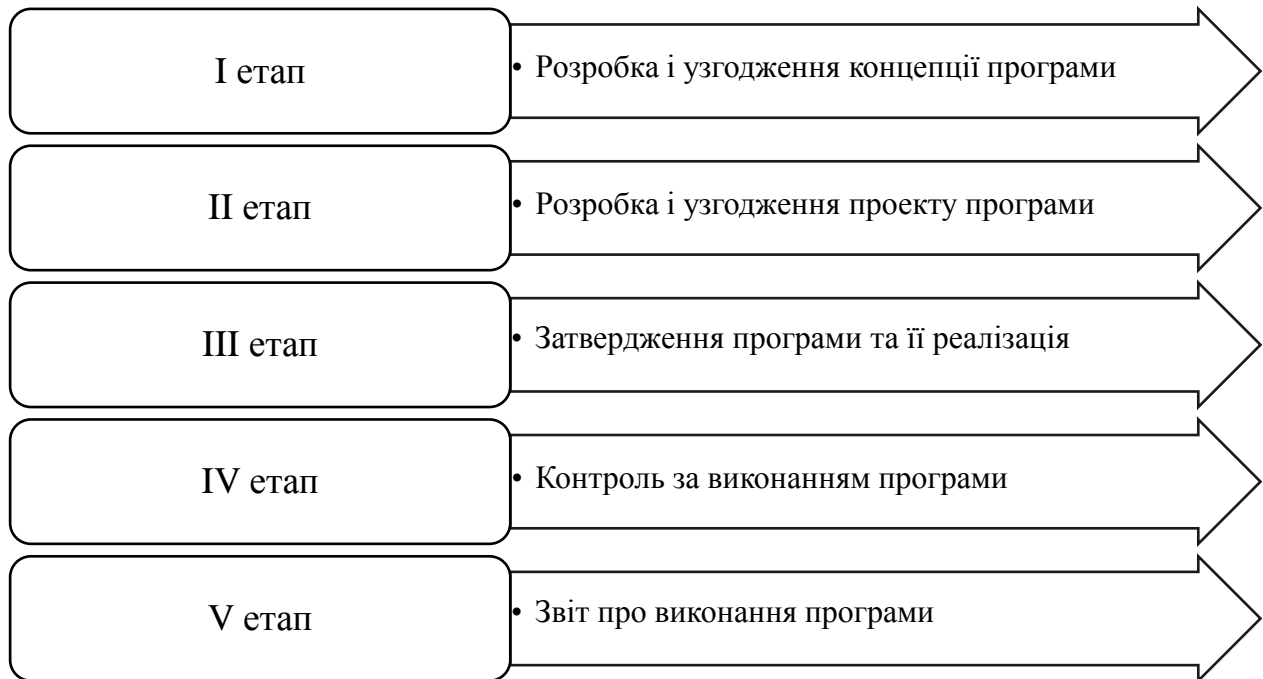

Рисунок 1.3 – Узагальнена схема розробки, узгодження, затвердження й виконання ДЦП [23]

Цільові програми розділяють на загальнодержавні програми, які націлені на вирішення питань розвитку держави або певного регіону, мають тривалий період реалізації та обов'язки покладені на виконання органами виконавчої влади, а також інші програми, спрямовані на вирішення певних проблем економічного розвитку (включаючи окремі галузі) та суспільства, регіонів, яким необхідна державна підтримка [31]. Важливо зазначити, що ДЦП мають впливають на багато процесів у країні – економіка, наука, умови життя населення тощо. Тому можемо класифікувати їх за галузевою ознакою, які можуть бути націлені на соціально-економічний розвиток, агропромисловий чи паливно-енергетичні комплекси та інші. Щоб ширше розкрити поняття ДЦП, розглянемо види цих програм за різними класифікаційними ознаками (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Класифікація ДЦП [23,8,9]

Ознака для класифікації цільових програм	Види цільових програм (ЦП)
За спрямованістю програм	<ul style="list-style-type: none"> – економічні; – соціальні; – наукові; – екологічні; – змішані.
За терміном дії	<ul style="list-style-type: none"> – короткострокові (1–2 роки); – середньострокові (2–5 років); – довгострокові (5 і більше років)
За масштабом дії	<ul style="list-style-type: none"> – державні; – регіональні; – місцеві; – локальні; – змішані.
За дієвістю	<ul style="list-style-type: none"> – діючі; – не діючі.
За об'єктами	<ul style="list-style-type: none"> – Цивільних відносин (ЦП для фізичних осіб, ЦП для юридичних осіб, ЦП змішані); – Категорій населення (ЦП для міського населення, ЦП для сільського населення, ЦП змішані)
За способом реалізації	<ul style="list-style-type: none"> – ЦП, спрямовані на фінансування заходів; – ЦП, спрямовані на компенсацію витрат; – ЦП, спрямовані на надання зворотної фінансової допомоги; – ЦП, спрямовані на надання пільгових кредитів; – ЦП, спрямовані на стимулювання виробництва
За характером дії	<ul style="list-style-type: none"> – структурні; – кон'юнктурні
За рівнем інноваційної складової	<ul style="list-style-type: none"> – ЦП, які спрямовані на впровадження новацій; – інші.
За джерелами фінансування	<ul style="list-style-type: none"> – ЦП, профінансовані з державного бюджету; – ЦП, профінансовані з місцевих бюджетів; – змішані ЦП.

ДЦП можна класифікувати відповідно до масштабу розробки та впровадження, їх спрямованості та термінами реалізації.

За градаціями розробки та реалізації ДЦП поділяються на:

- загальнодержавні програми, які охоплюють повністю масштаби країни або більшість її регіонів;

– програми, які націлені на вирішення певних проблем економічного розвитку або ж окремих галузей економіки чи деяких регіонів [22].

За спрямованістю ДЦП бувають таких типів:

– економічні, націленість яких є вирішення складних галузевих та міжгалузевих проблем продукування, підвищення якісних характеристик та ефективності, створення нових галузей і в тому числі забезпечення ресурсозбереження;

– соціальні, які вбачають вирішення проблем підвищення рівня якості життя, скорочення безробіття, створення кращих умов праці, посилення соціального захисту жителів країни, розвиток охорони здоров'я та доступу до освіти;

– наукові, спрямовані на забезпечення виконання глибоких досліджень у галузі соціальних, природничих та технічних наук;

– програми регіонального розвитку загальнодержавного значення;

– науково-технічні, розроблені для вирішення найбільш вагомих науково-технічних проблем, створення фундаментально нових технологій, принципів виробництва, матеріалів, іншої конкурентної та наукомісткої продукції;

– національно-культурні, скеровані на вирішення питань національно-культурного розвитку;

– екологічні, націлені на здійснення та доповнення національних екологічних заходів, перешкоджанню екологічним катастрофам або ж ліквідації наслідків;

– оборона, розроблена для зміцнення обороноздатності держави;

– правоохоронні, націлені на гарантування правоохоронної діяльності, контролю за злочинністю та безпеки держави [11].

За термінами реалізації ДЦП виділяють:

– націлені на довгострокову перспективу, терміни впровадження яких становлять від 10 до 20 років;

– середньострокові, період виконання яких у межах від 1 до 10 років;

– короткострокові, термін впровадження яких становить до 1 року [26].

Виходячи із зазначених вище ДЦП повинні класифікуватися не тільки за спрямованістю і видами, як це визначено нормативно-правовими актами, але також за їх об'єктом, джерело фінансування, розмахом та способом реалізації.

Важливо поєднувати ДЦП з регіональними та місцевими, налагоджувати тісну співпрацю між місцевими та центральними органами влади, включаючи місцеве самоврядування. Це, також, забезпечує: визначення управління структури, відповідальні за комунікацію з регіональними; планування державної політики на регіональному рівні; формування управлінських структур на регіональному та місцеві рівні; створення ефективного спілкування з регіонах.

1.3 Види та класифікація джерел фінансування державних цільових програм

У сучасних умовах, коли економіка має кризові прояви, фінансування ДЦП відбувається постійною зміною пріоритетів економічного розвитку та скороченням обсягу видатків. Що у свою чергу призводить до перенесення термінів виконання та неможливості ефективного виконання завдання [3].

Структура джерел за якими здійснюється фінансування ДЦП змінюються відповідно до процесів економічного розвитку та змін у грошово-кредитній політиці держави. За джерелами фінансування ДЦП класифікують на групи, які фінансуються з державного бюджету, програми які фінансуються місцевими бюджетами (обласними, районними тощо). А також можемо виділити ДЦП, які мають змішаний тип, кошти на які виділяються з державного, та місцевих бюджетів (рис. 1.4). Деякі автори також до джерел фінансування ДЦП включають позабюджетні кошти, тобто це можуть бути цільові відрахування від прибутку підприємства, внески учасників реалізації програми, кошти фондів та громадських організацій або ж кредити банків [20].

Рисунок 1.4 – Класифікація ДЦП за джерелами фінансування [20]

Однак, вивчення безпосередньо самих ДЦП, які затверджені урядовими постановами, разом зі звітами органів, які здійснюють фінансовий контроль та замовників програм [47,48], дає змогу зробити деякі узагальнення. Перш за все, що група джерел – які фінансують програми з місцевих бюджетів (табл. 1.3), у відповідності до Закону [23], можемо розширити шляхом включення до її структури:

- кошти цільових фондів на усіх рівнях;
- інших джерел фінансування (такі як гранти від міжнародних організацій; внески учасників програми; цільові відрахування, які нараховуються на прибуток організацій, що зацікавлені у реалізації програми; благодійні внески тощо).

Таблиця 1.3 – Класифікація видів джерел фінансування ДЦП [1,33,34,36]

Критерії	Види джерел фінансування
Систематичність використання	разові (приватизація майна, продаж землі)
	регулярні (орендні чи лізингові внески, податки)
	нерегулярні (кредити, гранти, міжнародна допомога)
Спосіб залучення	грантові
	інвестиційні
	бюджетні
	кредитні
Місце походження	внутрішні (використання ресурсів, які є у держави)
	зовнішні (ресурси, як залучаються із зовнішніх партнерів)

У той же час частина джерел фінансування ДЦП (благодійна допомога чи інвестиції) можуть відноситися як до внутрішнього, так і до зовнішнього походження. Передусім виділимо інвестиційні та інноваційні ДЦП. Тому на сьогодні в Україні зібрано досить багато невирішених питань і вирішення тільки за рахунок внутрішніх джерел фінансування не є можливим, а тому державні замовники ДЦП змушені залучати інвестиційні кошти та інші ресурси (рис. 1.5) [32,33].

Фінансування на основі пайових часток зазвичай використовують іноземні інвестори. Даний вид надання коштів, має свої відмінності у тому що вони спрямовуються безпосередньо на виконання обраної програми, а не через державний бюджет. Фінансування через інвестиційні джерела можуть знаходитися як у комунальній власності, так і у приватній власності. Загалом у світовій практиці розроблено достатньо способів розподілу ризиків і витрат впровадження фінансування ДЦП між публічним і приватним сектором, через: місцеві гарантії, державно-приватне партнерство, податкові стимули тощо [25].

Рисунок 1.5 - Перелік джерел фінансування ДЦП [23, 33,34, 36]

До фінансування ДЦП влада також може залучати кредитні джерела, стаючи гарантом через взяття на себе боргові зобов'язання на умовах строковості, платності та поворотності. Джерелом фінансування державних цільових програм можуть бути інвестиційні і конверсійні кредити, а також цільові кредити банків під державні гарантії [41].

Кредитні кошти для фінансування ДЦП мають багато можливих переваг (отримання достатніх обсягів фінансові ресурси, які можемо повертати частинами у тривалий термін), але не убезпечені від ризиків (зростання боргового навантаження, а бо ж неуспішна реалізація програми тощо).

Також серед джерел фінансування ДЦП важливим способом залучення є грантові кошти. Тобто це міжнародна технічна допомога від міжнародних грантів, благодійних внесків чи донорських організацій, які спрямовані на фінансування реалізації ДЦП. Даний вид ресурсу у розвинутих країнах зазвичай становлять невеликий відсоток від загальної суми фінансування. Проте, за обмеженості доступу до інших джерел, в Україні грантові кошти, навпаки, становлять більшу частку у загальній сумі видатків націлені на реалізацію ДЦП [55].

Отже, в умовах достатнього удосконалення формування регіональних та місцевих бюджетів ДЦП, маємо позитивні прогнози щодо скорочення видатків ДБУ на фінансування ДЦП. За проведення децентралізації влади, територіальні громади отримали достатньо прав та можливостей на використання власних коштів, а також комунальної власності, що у свою чергу сприяє закриття більшої частини витрат бюджетів ДЦП за рахунок власних коштів.

Тому, на основі проведеного аналізу, можемо виділити власну класифікацію джерел фінансування ДЦП:

- 1) ДБУ;
- 2) місцеві бюджети;
- 3) цільові фонди;
- 4) інші джерела, які не суперечать законодавству [42].

Такий вид класифікації врахує міжнародний досвід та усі напрацювання вітчизняних науковців у частині дослідження джерел фінансування ДЦП.

Отже, як ми з'ясували, що існують потенційні можливості скорочення видатків з державного бюджету у частині фінансування ДЦП. Причиною цьому є покращення процесу формування місцевих та регіональних бюджетів ДЦП. У результаті проведення реформи децентралізації влади, бюджети територіальних громад отримали широкі права на здійснення витрат власних отриманих фінансових ресурсів (із спеціального фонду) та державного майна, яке надане у комунальну власність, що дає змогу розширити свою фінансову основу органів самоврядування, що дає змогу здійснювати витрати на фінансування ДЦП за рахунок власних коштів.

2 АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

2.1 Динаміка розвитку та фінансування державних цільових програм щодо отримання доступного житла молоді в Україні

Маючи на меті формування заходів у сприянні реалізації права громадян України на власне житло, правлінням країни вживається багато заходів, які сприяють задоволенню житлових потреб. У першу чергу, це призведе до поліпшення демографічного стану в країні, позитивно впливатиме на здійснення необхідних дій в економічному та соціально-побутовому середовищі сімей чи одиноких громадян, а також гармонічне зростання молоді [50].

Отже, питання щодо забезпечення доступності житла є важливе та актуальне на всіх рівнях влади. Адже, за сьогоденної буденності значна кількість молодих сімей не мають достатніх доходів для розв'язання питання житла лише за власні кошти.

За результатами соціологічного дослідження Державного інституту сімейної та молодіжної політики при Президенту України «Молодь України - 2017» молоді люди, віком до 35 років, які живуть з батьками становить 45%; 32% осіб мають окреме житло та 12% респондентів винаймають в оренду житло [18].

Проблема відсутності власного житла має негативний вплив не лише на якість та матеріальне становище у громадян, а також є тим системним фактором, який впливає на демографічну ситуацію в країні.

В Україні декілька державних програм націлені на вирішення питання житлових умов молоді, а саме:

- Державна цільова соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла на 2010-2017 роки, затверджена КМУ № 1249 від 11.11.2009 р.;

- Державна програма забезпечення молоді житлом на 2013-2020 роки затверджена постановою КМУ № 967 від 24.12.2012 р. [27].

Проте, державна цільова соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла націлена на всіх громадян України, які мають необхідність у поліпшенні житлових умов, в той час як, державна програма забезпечення молоді житлом, має цільову групу – молоді сім'ї. Тому основним мінусом такого способу є відсутність впровадження адресного підходу відносно молодих сімей.

Дані програми включають в себе низку кодів програмної класифікації видатків та кредитування (далі КПКВК), серед яких основні (рис. 2.1):

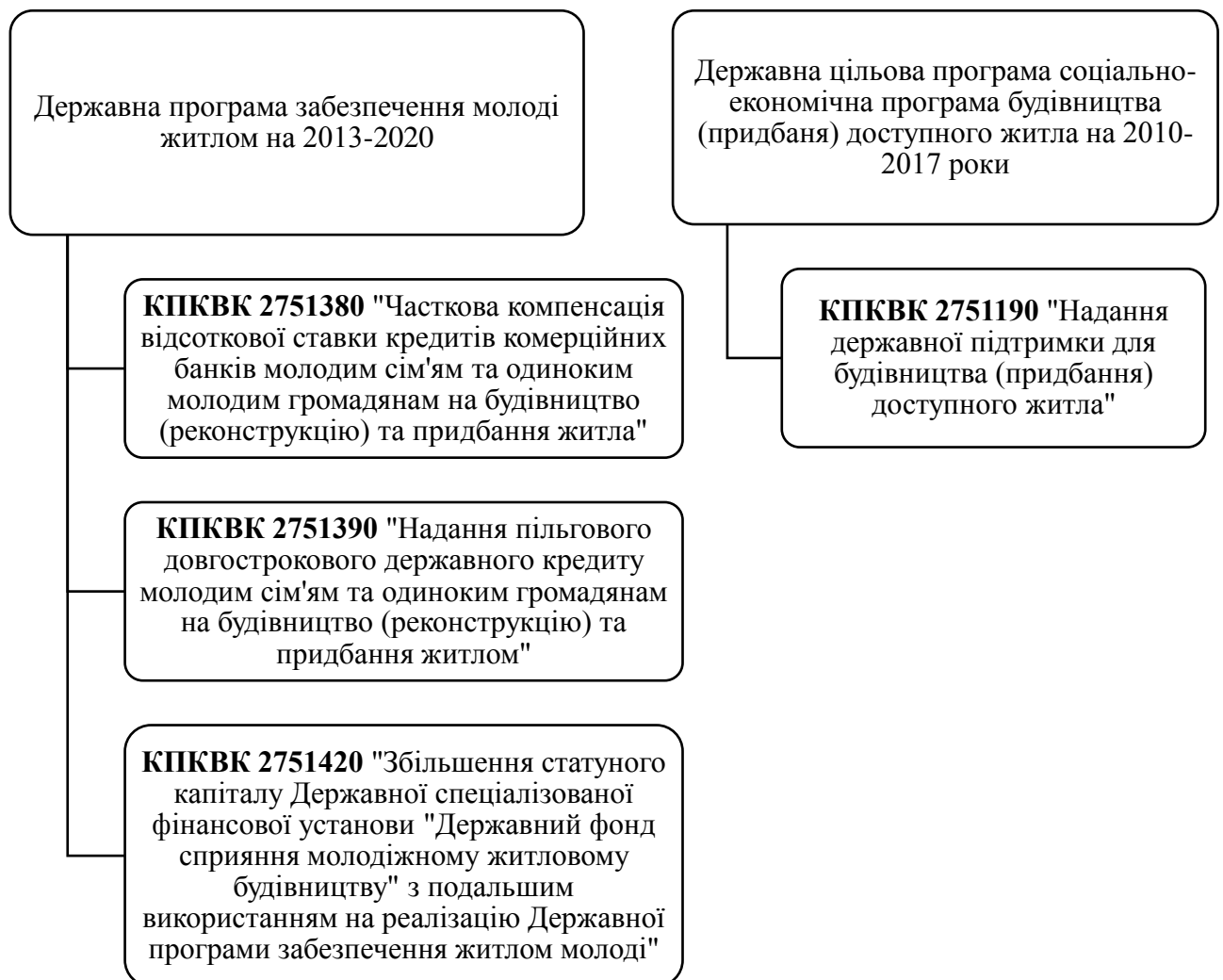

Рисунок 2.1 – Бюджетні програми МінРегіону, які виконуються в межах реалізації Державної програми забезпечення молоді житлом [18,41]

Державна програма забезпечення молоді житлом на 2013-2020 роки була закладена в основу державної політики із ціллю розв'язати проблеми молоді забезпечення житлом, активувати інвестиційну діяльність у напрямку житлового будівництва на довгостроковий термін. Брак житла чи належних умов є однією з причин розлучень чи небажання молодих сімей народжувати дітей тощо [53]. Основна мета даної програми покликана на створення належних умов житла для молоді. А от основні завдання які були закладені у наведені на рис. 2.2.

Рисунок 2.2 – Завдання державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2020 роки [43]

Аналіз результативних показників проводився на основі даних паспортів бюджетної програми та звітів про їх виконання, включаючи оцінку ефективності від реалізації.

Державний бюджет України складається та затверджується Верховною Радою на відповідний рік. При розгляді видатків, які перелічені у Проекті бюджету, розрізняю видатки загального та спеціального фонду, що у свою чергу діляться на видатки споживання (утримання) та видатки розвитку (реалізація програм). Тому туди також входить розподіл видатків затверджених коштів на утримання МінРегіону, до складу яких входять видатки розвитку за КПКВК 2751190 [45] (табл. 2.1)

Таблиця 2.1 - Стан фінансування бюджету розвитку з ДБУ у 2015-2019 роках, млн. гривень [28]

Код програми	Назва програми	2017	2018	2019
2751190	Надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла	30,0	100,0	400,0

Як вже було з'ясовано ДЦП мають декілька джерел фінансування- державний та місцеві бюджети, позабюджетні кошти чи цільові фонди. На різних етапах реалізації програм, фінансування мало збірний характер. Як на прикладі державної програми надання пільгових кредитів для молоді (рис.2.3) наведені дані свідчать, що з 1998 до 2008 року кошти виділялися лише з державного та місцевого бюджетів. Проте, ситуація змінилася у 2009 році, коли на реалізацію програми почали виділяти власні кошти головні розпорядники – Держмолодьжитла. Причиною появи нового джерела фінансування, об'єднання бюджетних коштів із коштами господарської структури, є збільшення витрат на виконання ДЦП [7]. Даний підхід є прикладом приватно-державного партнерства, який передбачає галузь інвестиційних ДЦП на різних рівнях (місцевому, регіональному, галузевому чи міжгалузевому).

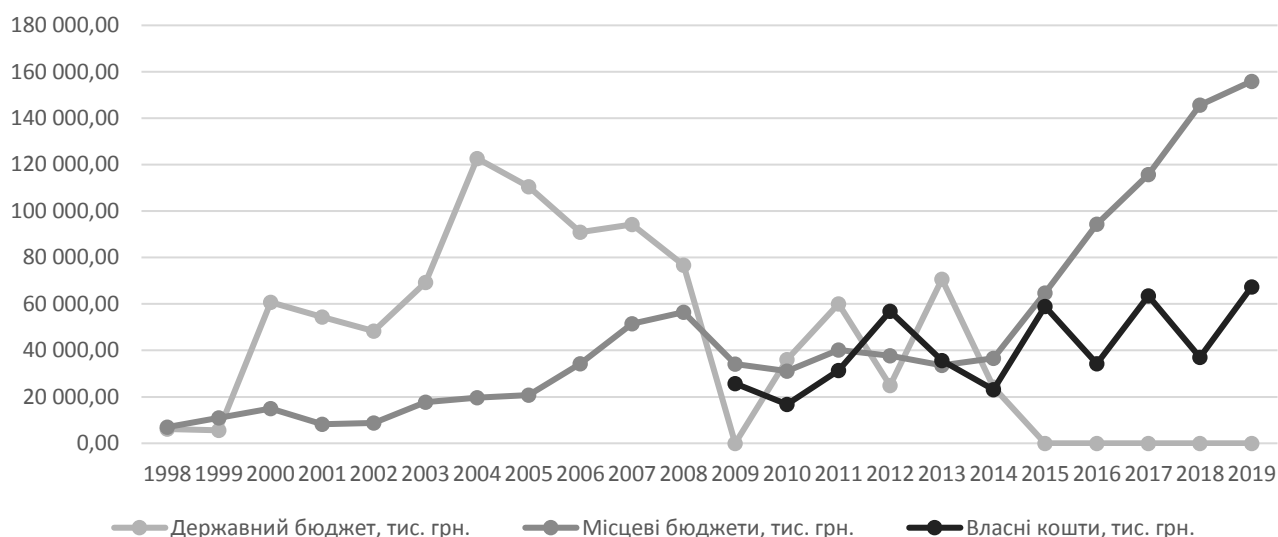

Рисунок 2.3 – Джерела фінансування на надання пільгових кредитів молодим сім'ям на будівництво (придбання) житла

Не зважаючи на те, що з 2009 року на видатки ДЦП було спрямовано 3 джерела, кількість наданих пільгових кредитів для молоді зазнала різкого скорочення(рис. 2.4).

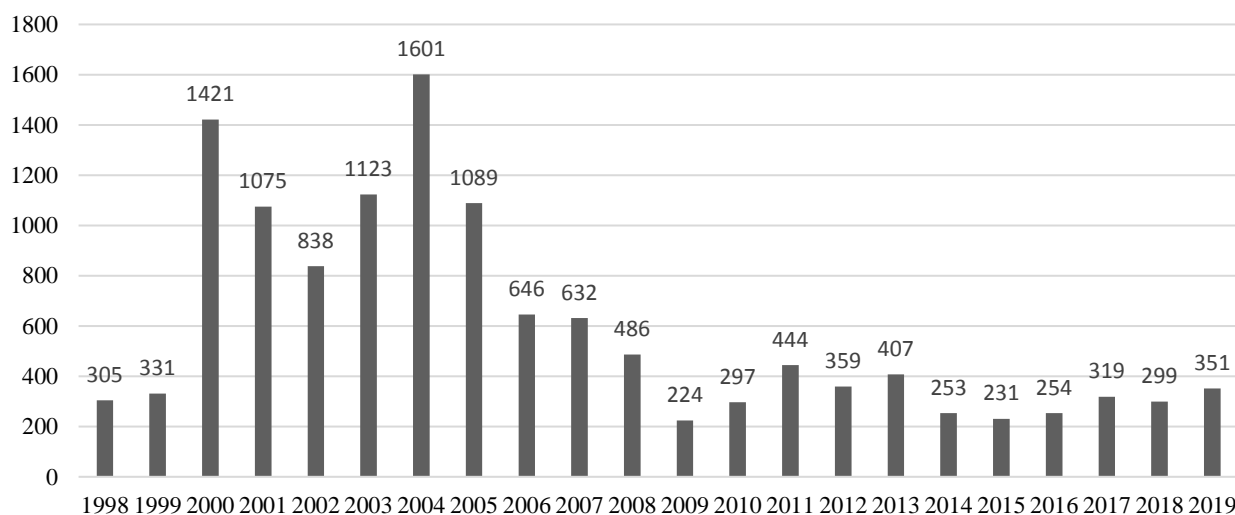

Рисунок 2.4 – Кількість наданих кредитів за програмою надання пільгових кредитів молодим сім'ям на будівництво (придбання) житла, шт.

За період з 1998 до 2019 року Україні було надано 12 985 кредитів. При цьому найбільша кількість угод була заключена у 2004 році, саме в той період коли в

Україні спостерігався «baby boom», що призвело молодь до пошуку власного житла. А от найменша кількість наданих кредитів відмічається у 2009 році, саме на фоні світової фінансової кризи 2008 року.

Як наслідок, при зменшенні кількості наданих кредитів за програмою надання пільгових кредитів молодим сім'ям на будівництво (придбання) житла, зменшення зазнала і загальна площа інвестованого житла (рис. 2.5). Майже не змінним залишилася площа отриманого житла однією сім'єю, що показує позитивну тенденцію рівних умов надання житлової площі.

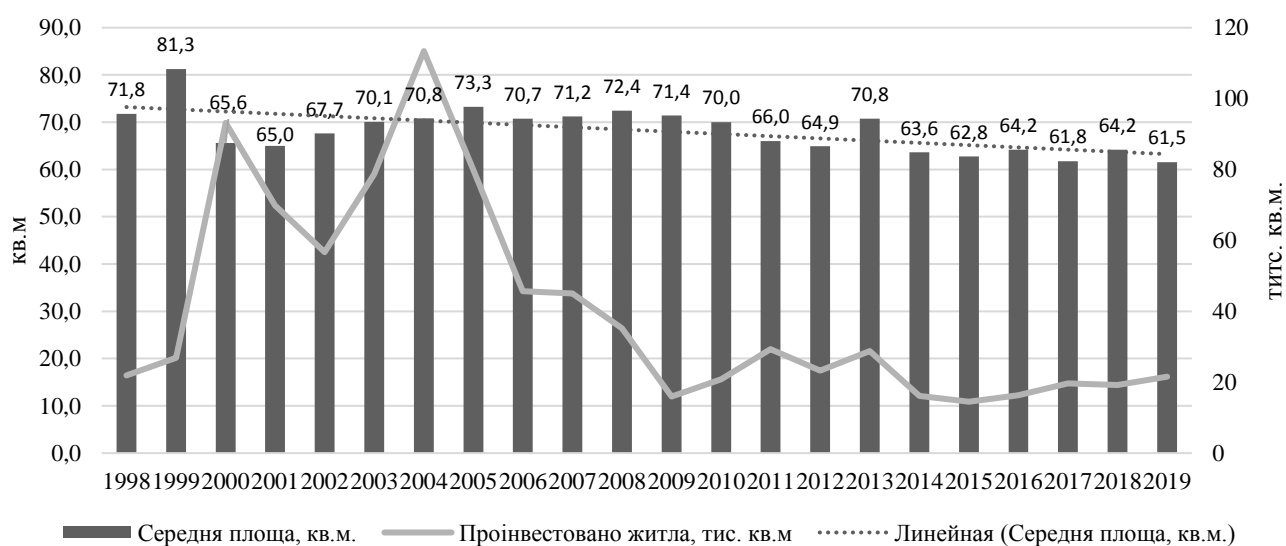

Рисунок 2.5 – Загальна площа проінвестованого житла та середня площа отриманого житла за 1 договором програми надання пільгових кредитів молодим сім'ям на будівництво (придбання) житла

Відповідно до звітів Держмолодьжитла, причиною скорочення заяв на отримання доступного житла до молоді є низка проблем, серед яких можемо виділити основні:

- не кожна сім'я має кошти на оплату першого внеску;
- різниця між опосередкованою вартістю одного квадратного метра відносно до фактичної вартості;
- черга на отримання кредиту триває більше 5 років, а іноді і більше 10 років;

- недостатність фінансування регіональних програм;
- подовження терміну здачі в експлуатацію житла, разом з невиконанням запланованих показників реалізації будівництва;

Отже, в Україні існує достатня кількість програм, які можуть сприяти молоді у набутті власності житла. Однак, через необізнаність населення, нерозповсюдженість у засобах масової інформації та низький рівень довіри, щорічно скорочується кількість заявників. Та головним питанням, на яке необхідно зосередити увагу, є досить тривалий період у перебуванні в черзі.

2.2 Аналіз реалізації державної цільової програми регіонального молодіжного житлового кредитування у Сумській області за 2017-2019 роки

З метою реалізації державної молодіжної політики в частині вирішення житлової проблеми шляхом надання пільгових довгострокових кредитів в області діє Сумське регіональне управління Державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (далі – Сумське регіональне управління Держмолодьжитла) [41].

Станом на 01.11.2020 року на обліку у Сумському регіональному управлінні Держмолодьжитла перебуває понад 800 сімей та одиноких громадян, які чекають на отримання житла більше 10 років.

Також у регіональному управлінні на постійні основі діє консультаційний центр «єдиного вікна». Тому кожен громадянин має змогу отримати вичерпну інформацію та, за потреби, консультацію представників управління, забудовників та банків.

Забудовники з якими співпрацює управління є будівельна компанія ТОВ «Топаз», БВК компанія «Федоченко» та ПрАТ «Сумбуд».

На даний час громадяни мають можливість прийняти участь в наступних програмах, які реалізуються на території Сумської області (рис. 2.6).

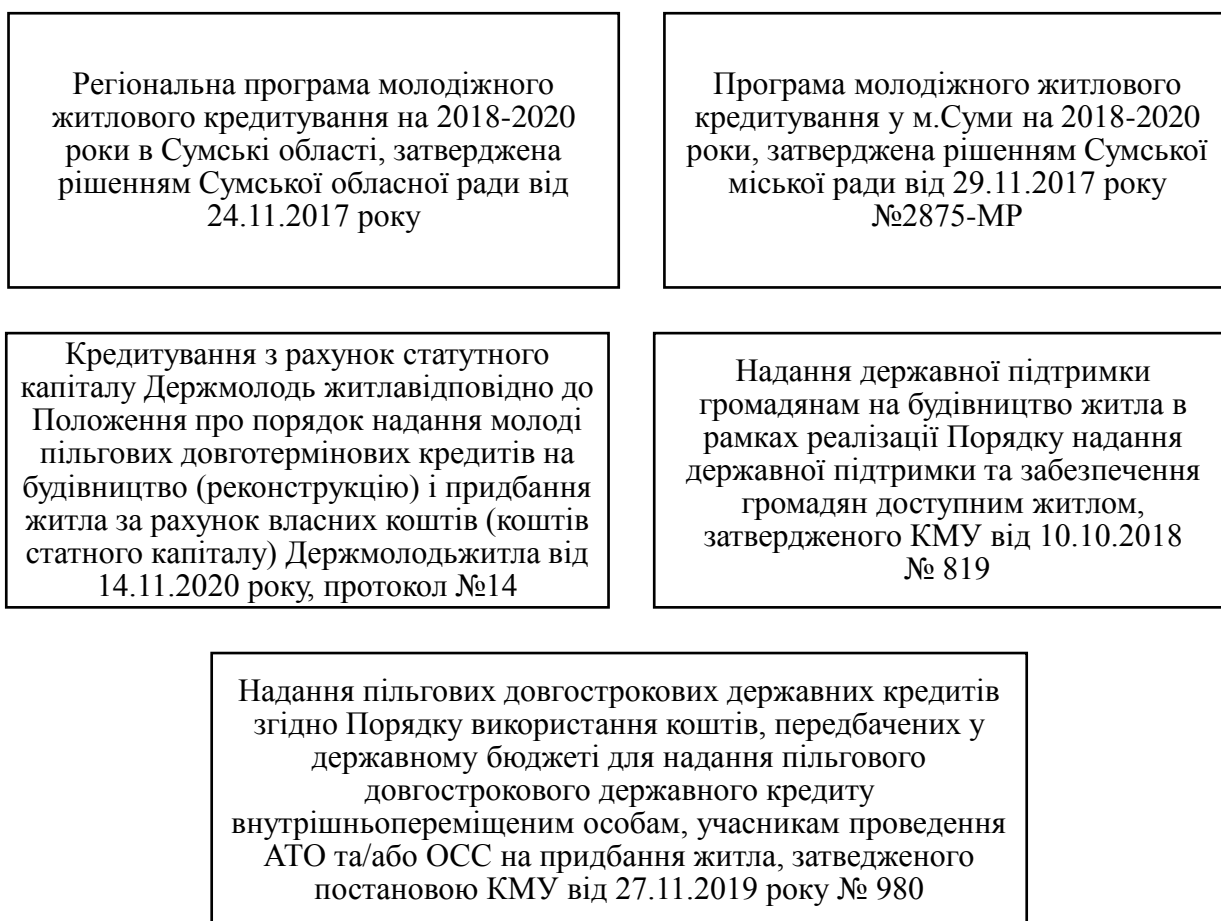

Рисунок 2.6 – Програми молодіжної політики на території Сумської області

У Сумській області до державної цільової програми належить регіональна програма молодіжного житлового кредитування на 2018-2020 роки в Сумській області, затверджена рішенням Сумської обласної ради від 24.11.2017 року. Дана програма має декілька джерел фінансування (табл. 2.2)

Таблиця 2.2 – Обсяг коштів, які заплановані на реалізацію програми молодіжного житлового кредитування, млн. гривень

Етапи виконання програми	Державний бюджет	Обласний бюджет	Міський бюджет (ОТГ)		Кошти громадян	Усього на рік
			Загальний фонд	Спеціальний фонд		
2018 рік	5,0	2,2	3,0	1,02	2,7	13,92
2019 рік	6,0	2,35	4,0	0,90	3,3	16,55
2020 рік	7,0	2,5	5,0	1,37	3,8	19,67
Усього за джерелами	18,0	7,05	12,0	3,29	9,8	50,14

Як бачимо дані обсяги видатків джерел фінансування щорічно зростають, окрім спеціального фонду міського бюджету, який у 2019 році зменшується на 0,12 млн. гривень, що може вплинути на кількість сімей, які бажають отримати пільговий житловий кредит.

Також згідно розпорядженню, маємо заплановані показники площі житла, на які виділяються кошти (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Планові обсяги житлової площі у рамках програми молодіжного житлового кредитування, тис. кв.м.

Етапи виконання програми	Державний бюджет	Обласний бюджет	Міський бюджет (ОТГ)		Кошти громадян	Усього на рік
			Загальний фонд	Спеціальний фонд		
2018 рік	0,44	0,19	0,25	0,08	0,24	1,20
2019 рік	0,53	0,21	0,34	0,08	0,29	1,54
2020 рік	0,61	0,22	0,37	0,10	0,33	1,63
Усього за джерелами	1,58	0,62	0,96	0,26	0,86	4,37

Дослідивши заплановану площу, яка має бути введена в експлуатацію у процесі реалізації програми, бачимо що найменшу кількість квадратних метрів буде надано із спеціального фонду територіальної громади. Однак, слід зауважити що у 2018 та 2019 роках запланована однакова площа за різної суми фінансування. Причиною цьому є різниця вартості квадратного метра у забудовників.

У 2017 році за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів усіх рівнів надано пільгових довготермінових кредитів на загальну суму 12,7 млн. гривень, що дозволило забезпечити житлом 30 сімей, з яких за рахунок коштів місцевих бюджетів усіх рівнів поліпшили житлові умови 9 сімей на суму 4,2 млн. гривень, за рахунок коштів державного бюджету – 21 сім'я на суму 8,5 млн. гривень, залучені кошти громадян – 3,5 млн. гривень.

У 2017 році за програмою Доступного житла державну підтримку на будівництво житла (табл. 2.4) отримало 6 родин на суму 1,2 млн. гривень та забезпечена площа склала 365,3 кв.м.

Таблиця 2.4 – Програми економічного і соціального розвитку Сумської області за 2017-2018 рік, тис. гривень

Програма (назва, дата та номер акта про затвердження)	Термін дії (роки)	Передбачено програмою			
		Державний бюджет	Обласний бюджет	Місцевий бюджет	Інші джерела - власні внески позичальників
Регіональна програма молодіжного житлового кредитування на 2011-2017 роки в Сумській області /КТКВК 250913/Рішення обласної ради шостого скликання від 29.12.2010 р.	2017	9 500,0	2 200,0	11 500,0	3 480,0
Програма сприяння забезпечення житлом педагогічних працівників у Сумській області на 2008-2017 роки/ КТКВК 250908, КТКВК 250913/ Рішення Сумської обласної ради п'ятого скликання 27.06.2008 р.	2017	3 000,0	1 000,0	2 000,0	500,0
Усього	2017	12 500,0	3200	13 500,	3 980,0
Регіональна програма молодіжного житлового кредитування на 2018-2020 роки в Сумській області /КТКВК 1118821, КТКВК 1116084/Рішення обласної ради сьомого скликання від 24.11.2017 р.	2018	5 000,0	2 200,0	3 000,0	2 500,0
	2019	6 000,0	2 350,0	4 000,0	3 100,0
	2020	7 000,0	2 500,0	5 000,0	3 600,0

У 2018 році на поліпшення житлових умов молоді фінансування програми з обласного бюджету передбачено кошти в сумі 2,3 млн. гривень. Надано 3 молодим сім'ям на суму 2,0 млн. гривень (площа житла становить - 191,2 м.кв). З державного бюджету забезпечено 6 сімей на суму 3,2 млн. гривень (загальна площа житла - 372,94 м.кв.), з бюджету м. Суми надано 5 кредитів на суму 2,3 млн. гривень (площа житла - 258,11 м.кв.).

Поліпшення житлових умов за фінансування програми у 2019 році з обласного бюджету було передбачено кошти у сумі 2,8 млн. гривень, з яких за рахунок загального фонду 2,4 млн. гривень та за рахунок спеціального фонду – 0,4 млн. гривень. Дані кошти допомогли у взятті позики 4 сім'ям, площа житла яких

склала 262,12 кв.м. З державного бюджету забезпечення житловими умовами мали змогу 10 сімей та одиноких громадян, загальна площа яких становить 525,87 кв.м.

Також, з бюджету міста Суми було передбачено кошти у сумі 2,4 млн. гривень, у тому числі за рахунок загального фонду – 1,5 млн. гривень та спеціального фонду – 0,9 млн. гривень. Дані кошти дали змогу забезпечити власним житлом – 2 сім'ї у загальній площі 68,71 кв.м., з якої 1 сім'я отримала у співфінансуванні з обласним бюджетом.

За аналізований період 2017-2019 роки було надано житло для учасників АТО та/або ОСС у сумі 4,5 млн. гривень, що допомогло мати власне житло 6 сім'ям, загальна площа яких становить 418,37 кв.м. А також для внутрішньо переміщених осіб – 2 сім'ї, на житло яких виділено 1,4 млн. гривень та площа житла яких становить 129,12 кв.м. Однак різниця полягає в тому, що для зазначених військовослужбовців було надано помешкання у новобудовах, у той час як переселеним сім'ям у будівлях вторинного ринку.

На поліпшення житлових умов у 2020 році з обласного бюджету передбачено кошти у сумі 1 млн. гривень за рахунок спеціального фонду. У 3 кварталі 2020 року було надано 1 кредит у сумі 0,69 млн. гривень, де площа житла склала 61 кв.м. З державного бюджету надано 8 кредитів доступного житла для молоді у сумі 3,8 млн. гривень, загальна площа яких склала 394,36 кв.м. У той же час з бюджету ОТГ м. Суми передбачено кошти у сумі 2,8 млн. гривень, у тому числі за рахунок загального фонду 1,5 млн. гривень та 1,3 млн. гривень зі спеціального фонду. Та вже надано 1 кредит у сумі 0,75 млн. гривень зі спеціального фонду, де площа отриманого житла склала 65,25 кв.м.

Однак, розглянувши передбачені плани необхідно порівняти їх із фактичними сумами фінансування ДЦП за різними джерелами, виявити причини розбіжностей між плановими та фактичними показниками, порівняти площу яку передбачалося ввести в експлуатацію з тими фактичними показниками отриманими у результаті реалізації програми (рис. 2.7).

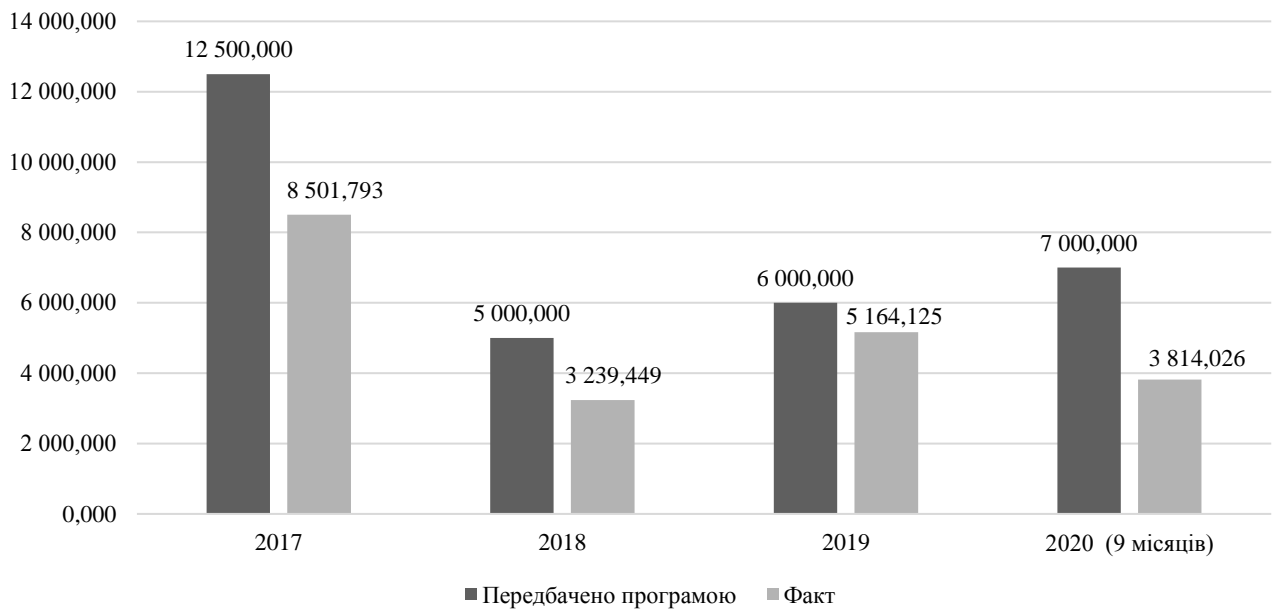

Рисунок 2.7 – Порівняння запланованих та фактичних обсягів фінансування з державного бюджету, тис. гривень

Як бачимо, щорічно що фактичний стан фінансування на отримання доступного житла для молоді та одиноких осіб не досягає запланованої позначки. Лише у 2019 році спостерігаємо близьке фактичне значення, різниця зумовлюється тим що на залишені кошти вже не було змоги придбання житла для ще однієї сім'ї. У 2020 році касові видатки за 9 місяців становлять 54%, тож можемо спрогнозувати що сума використаних коштів також не зможе становити суму запланованих коштів з державного бюджету.

Однак, дещо інша ситуація спостерігається із виділенням коштів з обласного бюджету (рис. 2.8). У 2017 році фактичний обсяг фінансування склав 61,4% від запланованої суми. Проте у 2018 році обсяг видатків склав майже повну суму від передбаченої. А от у 2019 році як бачимо фактична сума становить 118% від тієї яка була запланована у регіональній програмі ДЦП, а от спричинено це фактично більшою сумою спеціального фонду. У 2020 році як бачимо за 9 місяців сума профінансованих коштів становить лише 31% від запланованої, однак ситуація може докорінно змінитися наприкінці року. Адже у даному виді виділення коштів також маємо кошти спеціального фонду, видатки та доходи якого уточнюються на кінець бюджетного року.

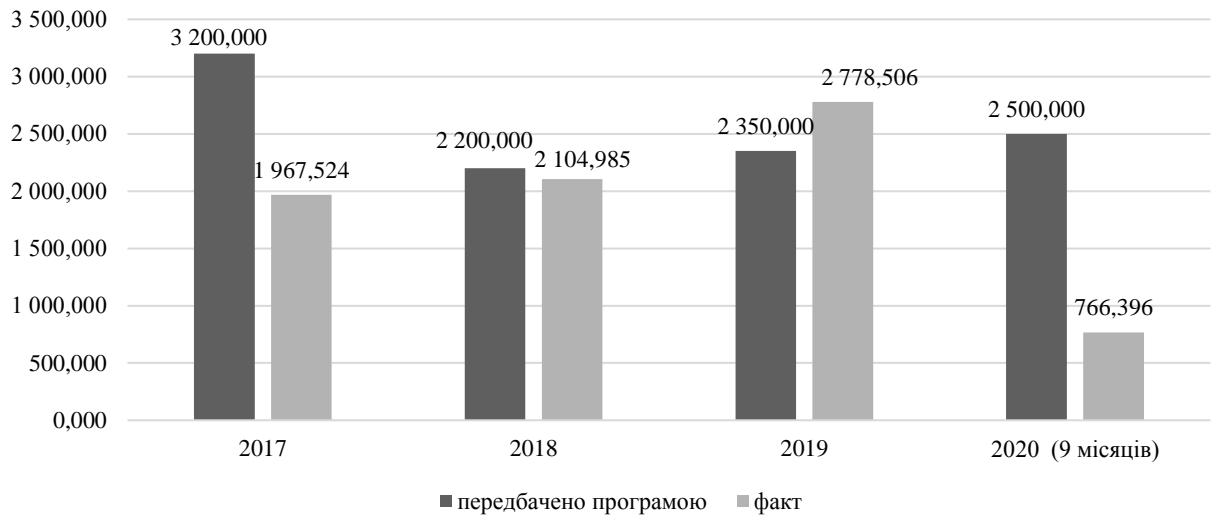

Рисунок 2.8 – Порівняння запланованих та фактичних обсягів фінансування з обласного бюджету, тис. гривень

Також, є необхідним огляд ситуації із внесенням власних коштів, які є необхідною умовою для Регіональної програми молодіжного житлового кредитування на 2018-2020 роки. Тож, як бачимо з рис. 2.9, лише у 2017 році обсяг фактичних коштів склав 87% від тих, які були заплановані. Показники 2018 року та 3 кварталів 2020 року, майже схожі та складають 39% та 41% від передбачених коштів у відповідних роках.

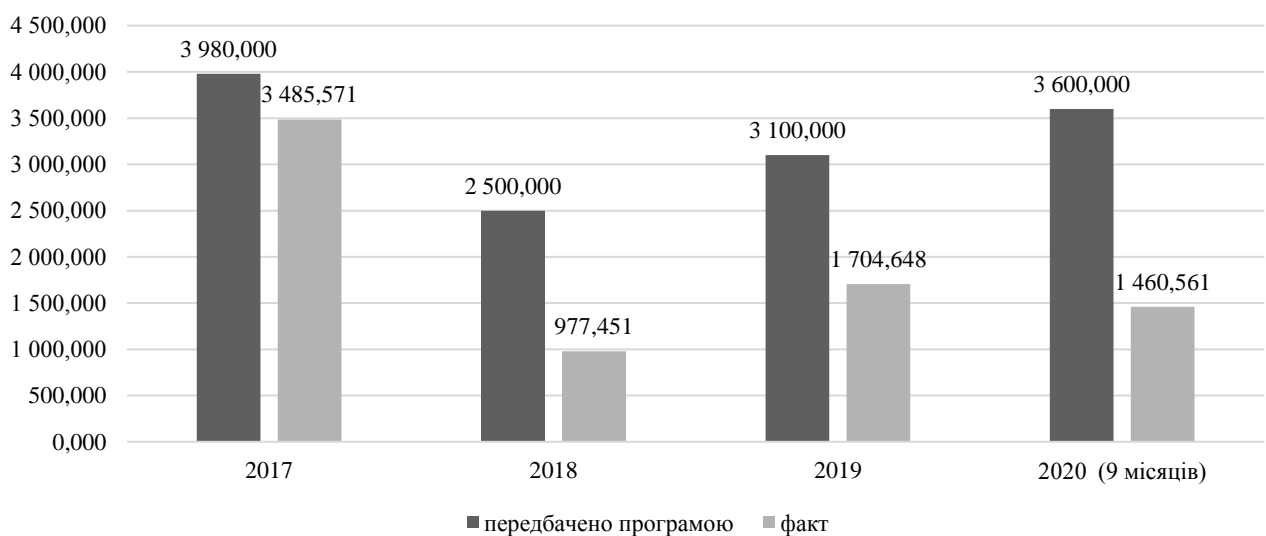

Рисунок 2.9 – Порівняння запланованих та фактичних обсягів інших джерел на фінансування (власні внески позичальників) ДЦП, тис. гривень

Таке скорочення можемо зумовити здорожчанням ціни квадратного метра житла у новобудовах, нестабільною ситуацією в країні та нестабільна ситуація курсу долара США (житло на вторинному ринку оцінюється в американській валюті, через що відмічається прямолінійна залежність цін із новобудовами).

Загалом, основне завдання, яке лежить в основі регіональної програми є введення в дію механізмів реалізації молодіжної політики.

За весь період реалізації програми було надано власне житло 713 сімей з різних джерел фінансування (рис. 2.10).

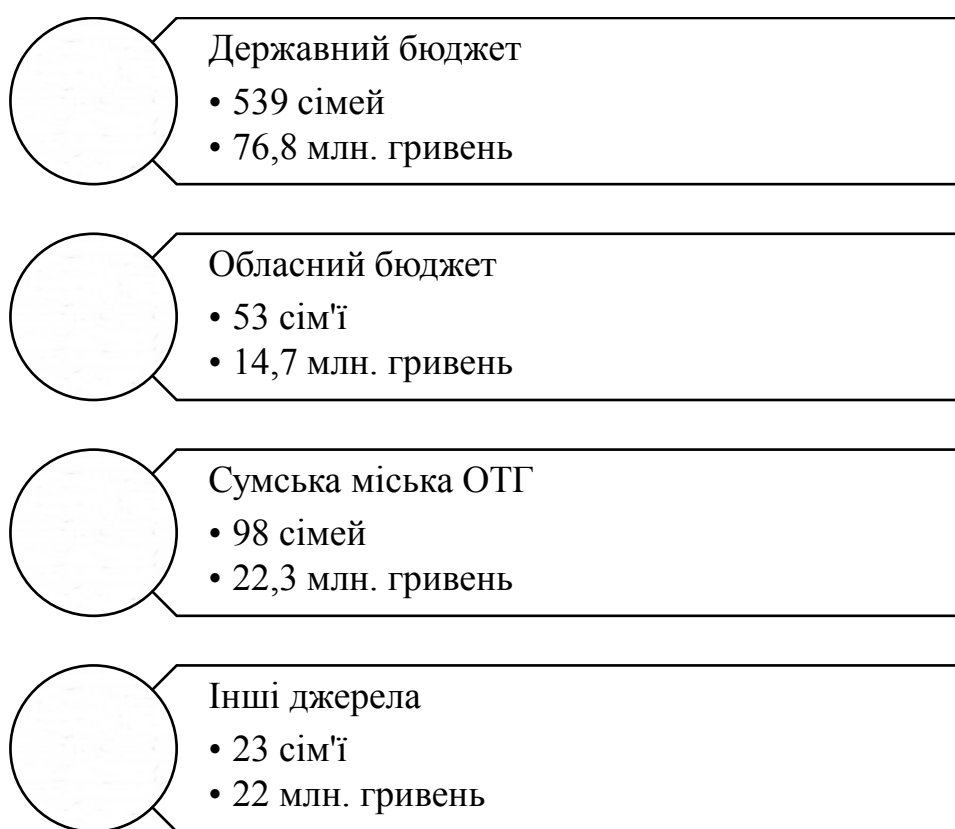

Рисунок 2.10 – Джерела які були задіяні у реалізації регіональної програми 1998-2020 роки

То ж як бачимо, що найбільше коштів надходило з державного бюджету. Друге місце, за обсягами та кількістю сімей що отримали житло, займає бюджет Сумської міської територіальної громади.

Отже, як бачимо що впровадження програми регіонального розвитку потребує комплексного підходу, враховуючи першочергові цілі на певних етапах

реалізації. Місцеве самоврядування та органи виконавчої гілки влади виділяють один із пріоритетних напрямів Сумської області на реалізацію молодіжної політики. Усі програми, які входять до даної політики, націлені на поліпшення демографічної ситуації в регіоні та створення умов для всебічного розвитку особистості.

ВИСНОВКИ

Отже, як ми з'ясували реалізація ДЦП є одним із оптимальних методів здійснення видатків розвитку у країні та з'ясували що це комплекс завдань та заходів, які спрямовані на отримання ефективних результатів всебічного розвитку держави, що фінансуються за рахунок державного, обласного чи місцевого бюджетів, включаючи інші джерела, що мають узгодженість у часі та просторі. Підсумовуючи наші дослідження з'ясували, що ДЦП є дієвим інструментом інноваційно-інвестиційного розвитку держави за ключових умов раціонального поєднання фінансових та людських ресурсів у системі управлінських рішень. Також, розглянувши визначення поняття ДЦП різних науковців можемо зробити свої висновки, що державна цільова програма - це один з основних способів впровадження державних рішень, які мають на меті забезпечити концентрацію ресурсів у пріоритетних напрямках розвитку держави та узгоджені за часом, місцем, виконавцями та джерелами фінансування.

Необхідно зауважити, що вдосконалення процесу формування місцевих та регіональних бюджетів ДЦП, призводить до потенційного скорочення видатків у частині державного бюджету. За реформи децентралізації влади, бюджети територіальних громад отримали широкі права на використання державного майна (яке надано у комунальну власність) та джерела отримання власних коштів, що призводить до збільшення фінансової бази, які можуть бути спрямовані на реалізацію ДЦП.

Після опрацювання нормативно-правових актів у сфері регулювання розробки та реалізації ДЦП було визначено їх сутність, види, мету та класифікацію. Фінансове забезпечення обласного бюджету складається із власних ресурсів, делегованих (надходження у вигляді певної частки від ЗПЗ) та регульованих (офіційні трансферти).

Проведений аналіз показав, що з 1998 до 2008 року кошти на реалізацію ДЦП виділялися лише з державного та місцевого бюджетів. Проте, ситуація змінилася у

2009 році, коли на реалізацію програми почали виділяти власні кошти Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву.

Зацікавленість органів влади на джерелах фінансування ДЦП обумовлюється його регулярністю та доступністю, адже разові джерела мають вичерпний характер та не можуть бути умовою для сталого фінансування на увесь період реалізації.

На сьогодні існує широкий перелік програм ДЦП, які реалізуються у Сумській області. У кваліфікаційній роботі досліджували реалізацію програми молодіжного житлового кредитування, адже дане питання є досить вагомим у сучасних умовах, коли для більшості громадян власне житло є недосяжною мрією.

Реалізація даної програми, у першу чергу, призведе до поліпшення демографічного стану в країні, позитивно впливатиме на здійснення необхідних дій в економічному та соціально-побутовому середовищі сімей чи одиноких громадян, а також гармонічне зростання молоді.

З'ясували джерела якими здійснюється фінансування на реалізацію програми, порівняли їх із фактичними обсягами коштів.

За період реалізації Регіональна програма молодіжного житлового кредитування на 2018-2020 роки в Сумській області новим житлом було забезпечено 40 сімей та додатково отримали нові квартири 6 сімей учасників АТО та ОСС. На дані цілі було виділено з державного бюджету – 12,2 млн. гривень, з обласного бюджету – 5,1 млн. гривень та з бюджету територіальної громади м. Суми – 7,5 млн. гривень.

Відповідно до розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 12.10.2020 року №514-ОД було схвалено проект Регіональної програми молодіжного житлового кредитування на 2021-2023 роки. Згідно затвердженої програми, планується забезпечити новим житлом не менше 60 сімей. Тому було спрогнозовано обсяг надходжень, які надійдуть з різних джерел, на основі даних за програмою регіонального розвитку 2018-2020 років. Порівняли планові показники затверджені розпорядженням голови Сумської обласної державної адміністрації від 12.10.2020 року №514-ОД про «Проект Регіональної програми молодіжного житлового кредитування на 2021-2023 роки» та

прогнозовані планові показники джерел фінансування програми та виявлено причини розбіжностей обсягів запланованих коштів.

Результати дослідження показали про недостатність передбачених обсягів фінансування бюджетних коштів, що у свою чергу призводить до невиконання прогнозованих показників забезпечення власним житлом молодих сімей та одиноких громадян та обсягами введених в експлуатацію приміщень.

Отже, нам вдалося з'ясувати що питання економічної доступності житла для молоді в Україні є актуальним, яке потребує підтримки влади різних рівнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов Л. К. Азарова Т. К. Цільові програми та механізми по забезпеченню прозорості у процесі їх реалізації: навчальний посібник : Кропивницький : ІСКМ, 2020. 100 с.
2. Агеєв Д. О. Особливості державних цільових програм як інструменту розвитку економіки та їх класифікація. *Вісник Запорізького національного університету*. 2019. № 3 (7). С. 155-161.
3. Азаров М. Я. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: у 6 т. / М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, О. І. Амоша [та ін.]. Київ : НДФІ, 2014. 364 с.
4. Асланян Г. Державні цільові програми як бюджетний інструмент інвестування в соціально-економічний розвиток. *Часопис Парламент*. 2015. № 7. С. 2-5.
5. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: Учебник. Омега Альфа, 2018. 525 с.
6. Базилевич В.Д. Новый підручник з міжнародної економіки : підручник. Київ: Економіка України, 2012 . 678 с.
7. Бесєдін В. Ф. Прогнозування і розробка програм: метод. посібник; за ред В. Ф. Бесєдіна. Київ : Науковий світ, 2017. 468 с.
8. Бугай Т. В., Галюта А. А. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: зарубіжний досвід і можливості його використання в Україні. *Вісник ЖДТУ*. 2019. № 3 (57). С. 206 - 210.
9. Бюджетний кодекс України від 07.10.2020 р. № 2456-VI Дата оновлення: 14.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 17.11.2020).
10. Варцаба В. І. Управління регіональним розвитком: теорія і практика гармонізації цілей та інтересів влади, науки, бізнесу : монографія. ІваноФранківськ: ІФНТУНГ, 2015. 486 с.

11. Ватченко О. Б., Андрейченко О. А. Стратегічне планування розвитку регіонів України. *Економічний простір*. 2016. № 113. С. 15-26.
12. Ведунг Е. Оцінювання державної політики і програм / Е. Ведунг (пер. з англ. В. Шульга). Всеуито, 2013. 350 с.
13. Веймер Д. Л. Аналіз політики: концепції і практика / Д. Л. Веймер, Е. Р. Вайнінг (пер. І. Дзюба, А. Олійник), 2-ге вид. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2016. 654 с.
14. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності: навч.-метод. посіб. Київ: Алерта, 2014. 338 с.
15. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні: Навчальний посібник / О. І. Валевський, В. А. Ребкала, М. М. Логунова [та ін.]; за ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички. Вид-во УАДУ, 2018. 232 с.
16. Державна цільова соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла на 2010-2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2009 р. № 1249. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/243183720> (дата звернення: 08.11.2020).
17. Дехтяр Н.А., Пасько К.Є. Основи формування програм регіонального розвитку / Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції : (м. Суми, 19-20 листопада 2020 р.) / ННІ БТ «УАБС» СумДУ. – Суми : СумДУ, 2020. – С.196-199.
18. Жуковський А. І. Розробка, реалізація та оцінка регіональних цільових програм (на основі канадського досвіду) : навч.-метод. посібник / А. І. Жуковський, С. В. Васильєв, Д. С. Штрейс. 2016. 175 с.
19. Заблодська І. В., Кудріна О. Ю. Стратегія розвитку Луганської області: монографія. Луганськ : Ноулідж, 2014. 308 с.
20. Зайчикова В. В. Місцеві фінанси України та європейських країн / В. В. Зайчикова. НДФІ, 2017. 299 с.

21. Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р. № 1621-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text> (дата звернення: 10.11.2020).
22. Заріцька Я. О. Зарубіжний досвід реалізації програмно-цільового планування на державному рівні. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. № 1 (2). С. 294-298.
23. Карамішев Д. В. Реалізація цільових програм як форма державного регулювання соціально-економічних процесів. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2016. № 1. С. 95-100.
24. Квак М. В. Стратегічне планування відтворення національного багатства, як резерву для реалізації цільових програм розвитку держави та забезпечення національної економічної безпеки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 28-31.
25. Кизим М. О., Феденко Г. М. Теорія та практика оцінки пріоритетності та результативності державних цільових програм в Україні. *Бізнесінформ*. 2012. № 12. С. 6-13.
26. Кіш Г. В. Стратегічне планування як інструмент управління національної економіки. *Наук. вісн. Ужгород. ун-ту*. 2015. №1 (45). С. 73-77.
27. Кудрявцев А. А. Проблемы программно-целевого планирования и финансирования бюджетных инвестиций. *Финансы и кредит*. 2019. № 9. С. 29-35.
28. Кульчицький Я. В., Кульчицький Б. В., Маліновська М. В., Джигора Н. В. Інституційні засади трактування економічних систем в умовах посилення їх екологізації та глобалізації. *Науковий вісник НЛТУУ*. 2016. № 27. С. 7-13.
29. Лібанова Е. М. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та прикладні аспекти оцінювання: монографія. Умань: «Сочінський», 2012. 312 с.
30. Монаєнко А. О. Організація, форми і методи фінансування видатків бюджету. *Наше право*. 2019. № 1 (2). С. 68-72.

31. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: в 3-х т. Тернопіль: Академія народного господарства. 2012. Том 3. 884 с.
32. Овчарова Н. В. Державні цільові соціальні програми в системі формування та реалізації державної бюджетної політики в соціальній сфері за програмно-цільовим методом. *Інформаційна та економічна безпека* : матеріали II міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 вересня 2016 р.) Харків, 2016. С. 82-86.
33. Основи регіонального управління в Україні : підручник / авт.-упоряд.: В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий, В. С. Куйбіда та ін. К. : НАДУ, 2012. 576 с.
34. Павлюк К. В. Проблеми розвитку програмно-цільового методу у бюджетному процесі. *Наукові праці НДФІ*. 2015. № 4 (33). С. 42-54.
35. Пал Л. А. Аналіз державної політики / Л. А. Пал (пер. з англ. І. Дзюби): Основи. 2019. 422 с.
36. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2014. 642 с.
37. Пашинська В. В. Правове регулювання фінансування державних цільових програм : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Національний авіаційний університет. Київ, 2015. 233 с.
38. Піменова М. М. Фінансове забезпечення державних програм ресурсозбереження в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Львівська державна фінансова академія. Львів, 2015. 208 с.
39. Полулях І. Економічна політика в рамках соціального ринкового ладу Німеччини : підруч. Київ : Вид-во ВМС, 2018. 160 с.
40. Попович О. С., Велентейчик Т. М. Проблеми підвищення ефективності державних цільових програм. *Наука та наукознавство*. 2019. № 2. С. 38-47.
41. Про бюджетну класифікацію та її запровадження : Наказ Міністерства фінансів України від 27.12.2001 № 604. URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023> (дата звернення : 25.10.2020).

42. Про державні цільові програми : Закон України від 18.03.2004 р. № 1621-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show /1621-15> (дата звернення : 23.10.2020).

43. Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2020 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2012 р. № 967. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/967-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.10.2020).

44. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення оцінки економічної і соціальної ефективності виконання державних цільових програм: Наказ Міністерства економіки України від 24.06.2010 р. № 742. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0742665-10#Text> (дата звернення: 05.11.2020).

45. Про схвалення проекту Регіональної програми молодіжного житлового кредитування на 2021-2023 роки в Сумській області : Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 12.10.2020 р. № 514-ОД. URL: http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/432_20.pdf (дата звернення: 05.11.2020).

46. Про схвалення проекту регіональної програми молодіжного житлового кредитування на 2018-2020 роки в Сумській області : Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 27.09.2017 р. № 553-ОД. URL: <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/19360-na-realizatsiyu-rehionalnoyi-prohramy-molodizhnoho-zhytlovoho-kredytuvannya-na-2018-2020-roky-v-sumskiy-oblasti-vydileno-bilshe-2-mln-hrn.html> (дата звернення: 05.11.2020).

47. Райзберг Б. А., Лобко А. Г. Программно-целевое планирование и управление: учебник ИНФРА-М, 2012. 428 с

48. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні : монографія / ред.: Б. Є. Кваснюк. Харків : Ін-т. екон. прогнозів, 2014. 424 с.

49. Романенко О. Р. Фінанси : підручник. Київ: ЦНЛ, 2016. 512 с.

50. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року (Проект). URL : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249629697&cat_id (дата звернення 28.10.2020).

51. Сментина Н. В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку на мезорівні: теорія, методологія, практика. Одеса : Атлант, 2015. 365 с.
52. Стан виконання державних цільових програм 2012-2018. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami> (дата звернення 24.10.2020).
53. Стан виконання державних цільових програм 2019-2020/ Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/about/funding/> (дата звернення 18.11.2020).
54. Стан виконання державних цільових програм у 2017 році. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-A&tag=DerzhavniTsiloviProgrami> (дата звернення 17.11.2020).
55. Стан виконання державних цільових програм у 2018 році. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-A&tag=DerzhavniTsiloviProgrami> (дата звернення 17.11.2020).
56. Стан виконання державних цільових програм у 2018-2020 роках. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami> (дата звернення 22.10.2020).
57. Тархов П. В. Критерії державного регулювання економіки: монографія. Суми
58. Трайтлі В. Ю. Державні цільові програми як об'єкт аудиту ефективності. *Вісник ун-ту банківської справи НБУ*. 2014. № 1(19). С. 203-207.
59. Фролов С. М. Бюджетний менеджмент і проблеми розвитку прикордонних територій : монографія. Суми : СумДУ, 2016. 316 с.
60. Чернихівська А. В. Стратегічне планування регіональної екологічної політики. *Проблеми економіки*. 2014. № 1. С. 180-185.
61. Чистов С. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 345 с.
62. Шевченко О. В. Пріоритети розвитку регіонів як інструмент стратегічного управління регіональною економікою. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. № 3(107). С. 12-21.

63. Шкворець Ю. Ф. Критерії та показники оцінки ефективності програмно-цільового фінансування центральних органів управління з питань науки, інноваційної діяльності й освіти. URL : http://iee.org.ua/files/alushta/06-shkvorec-kryteryu_ta_pokaznyku.pdf (дата звернення 28.10.2020).

64. Ярошенко О. В. Програмно-цільовий метод управління на регіональному рівні: зарубіжний досвід і Україна. *Економіка та держава*. 2018. № 3. С. 71-75.

65. France's Announces Details of its First Multi-Year Budget. Public financial management blog. *International Monetary Fund*. 2019. URL: <http://www.blog-pfm.imf.org/pfmblog/2019/09/frances-announc.html> (дата звернення: 07.11.2020).

66. Global Sustainable Investment Alliance (GSIA). 2018. URL: <http://gsiareview2018.gsialliance.org/pubData/source/Global%20Sustainable%20Investment%20Alliance.pdf>. (дата звернення: 07.11.2020).

67. La Charte de l'Evaluation: des politiques publiques et des programmes publics. URL : <http://www.sfe.asso.fr/fr/charte-sfe.html> (дата звернення: 04.11.2020).

68. Nobuo A. Methods of Program Evaluation and Implementation of Comprehensive Evaluations. *Government Auditing Review of the Board of March Audit of Japan*. 2016. Vol. 13.

69. OECD Budgeting Database – Provisional. Edition. *PUMA/SBO*. 2012. № 5. p. 79.

70. Rio+20 : Corporate Sustainability Forum. URL: <http://csf.compact4rio.org/events/rio-20-corporate-sustainability-forum/event-summary251b87a2deaa4e56a3e00ca1d66e5bfd.aspx>. 6 (дата звернення: 27.10.2020).

71. Task Force for the Implementation of the Environmental Action Programme for Central and Eastern Europe, Caucasus and Central Asia: Regulatory Environmental Programme Implementation Network. *Organization for Economic Cooperation and Development. ENV/EPOC/EAP/REPIN*. 2019. №2.